

SVEND THORSEN

28. 1. 1895–21. 11. 1971

SVEND THORSEN kom fra landet. Da han var en halv snes år, flyttede forældrene fra en lille gård i Viby ved Århus til Gentofte. Det lå endnu dengang ude på landet, og faderen blev her forpagter af en betydelig større gård end den jyske han var flyttet fra. Gammelmossegård lå Lyngby så nær, at sønnen blev elev i Hans Thyssens mellem- og real-skole. Her fik han Vilhelm la Cour til historielærer, men en radikal dreng fra et venstrevendt hjem måtte reagere både over for ham og andre repræsentanter for højrefløjen. Lyngbykredsen var en af Højres højborges fra gammel tid, men den stod for fald. Her var det ikke som i Jylland Venstre, der var Højres hovedmodstander. Det var socialdemokraterne, og den unge Thorsen hilste Johan Wilmanns sejr over Emil Piper ved kommunalvalget 1913 med tilfredshed.

Da Svend Thorsen efter studentereksamen 1914 gik journalistvejen, førte den til radikale blade. I vinteren efter genforeningen 1920 kom han som elev på Askov Højskole, hvor blandt lærerne Hans Lund og blandt kammeraterne den noget yngre Thorkil Kristensen kom til at stå ham nærmest. Til en elevgruppe, der drøftede tidens problemer i aftenens fritimer, hørte også den senere arbejderhøjskolelærer og statskonsulent Frode Kristensen. I denne kreds blev den evne, som Svend Thorsen ejede til at spørge dristigt og indtrængende, udviklet og skærpet.

Fra Askov kom han til Sønderjylland. Som medredaktør af det nyoprettede *Sønderjydsk Dagblad* i Haderslev fik han en dag besøg af Annetarie Nissen, der kom med lokalnyt fra sin (også radikale) fader i Oksenvad. Ægteskabet med hende styrkede det bånd, der allerede var knyttet til den genforenede landsdel. Hvad Thorsen senere skrev om Sønderjylland kom altid til at kredse om genforeningen, dens baggrund, forløb og følger.

Men selv flyttede han straks med sin unge kone til hovedstaden, hvor han kom til at virke næsten 50 år, i de første år stadig som journalist, fra 1933 til 1955 som protokolsekretær i folketinget, derefter til 1962 som dansk redaktør af det fællesnordiske parlamentariske tidsskrift *Nordisk Kontakt*. I sine sidste år kunne han med støtte fra Pensionsforsikringsanstalten samle sig om historisk skribentvirksomhed. Den fort-

satte han utrættet – dog afbrudt og oplivet af lange spadsereture, verslæsning og inspirerende samtaler med familien og husets mange venner. Indtil han pludselig den novembersøndag, da snestorm overraskede landet, blev ramt af et hjerteslag i sit hjem i Blidahparken.

Svend Thorsen hørte ikke til faghistorikerlavet. Hverken af oplæring eller i samvær. Han var frimester. Men uden hans indsats ville vor historiske viden om og indblik i væsentlige områder, som han beherskede, være fattigere end den er.

Hans forfatterskab er omfattende, men nåede først sent til fuld udfoldelse. De fleste af hans henved tyve bøger og hundrede kronikker er blevet til i de sidste femogtyve år, efter anden verdenskrigs afslutning. De samler sig om tre hovedemner: Grænselandets, dagspressens og folketingets udvikling især i tiden efter 1920. Uden for denne gruppe ligger kun hans to bøger om *Privatfunktionærernes Pensionsforsikring* (jubilæumsskrifter 1942 og 1967) samt en tredje, skrevet sammen med H. Axelsen Drejer, om *Andelsbanken* (1950).

Indledningen til Svend Thorsens sønderjyske forfatterskab er redaktionen af en række kortfattede erindringer, som kendte sønderjyder har meddelt ham om årene 1914–20. Disse livsbilleder, der er udgivet af Thorsen sammen med Ingeborg Refslund Thomsen eller Nic. Svendsen, kom i årene 1933–39 (*De fire onde Aar*, 1933, *Paa Vej til Danmark*, 1935, *Tiende Februar*, 1939). Til disse erindringsbilleder slutter sig den muntre anekdotesamling *Lunets Sønner* (1937 og nye oplag i besættelsestiden), der bl. a. foreviger kanonér Filskov, den uforbederlige sønderjyske civilist i tysk tvangstrøje under første verdenskrig. Og rækken slutes med Thorsens sidste bog *Når en grænse falder, Røster fra genforeningstiden*. Den blev ved nytårstid 1971 udgivet af dagbladene *Dannevirke* og *Hejmdal* og indeholder genoptrykte interviews, der oprindeligt stod i *Tilskueren* i årene 1935–37. Her er det ledende politikere og embedsmænd, der ser tilbage på genforeningsprocessens forløb på hver sit område. Om alle disse bøger gælder, hvad Thorsen selv har sagt, at her er det »selve genforeningsslægtledet, der taler – jeg har kun været medium«.

Men der er andre bøger, hvor han selv har talt. Det gælder *Konge og hær* (1952). *Fyrre år med Danmark* (1960) og *Delt efter anskuelser* (1970). Mens »Fyrre år med Danmark« noget spredt gør rede for »Træk af den folkelige genforenings historie«, væsentligst Det unge Grænseværns tilblivelse i 1933, er bogen »Delt efter anskuelser« den første sammenhængende fremstilling, der er givet af »den politiske partidannelses forløb i Sønderjylland efter genforeningen i 1920«. Her fremstilles det og forklares, hvor svært det var for sønderjyderne at omstille sig til kongerigets partiforhold. Her som i den foregående bog slutter fremstillingen brat ved 1940. Det er egentlig misvisende, for også efter den niende april holdt de danske sønderjyder skansen lige så bravt som efter 1933.

Der kan blot tænkes på organisationen af de sønderjyske Danske Samfund.

På Svend Thorsens andet hovedfelt, dagspressens område, betegner hans to binds værk *Den danske Dagspresse* (1947 og 1951) en pionerindsats. Dets første bind, om avisernes udvikling indtil 1940, behandlede – i hvert fald for tiden efter 1830 – hidtil udyrket jord. Det andet bind handlede om udenrigsjournalistik, bladenes retsstilling og økonomiske forhold og endelig dagspressens stilling omkring 1950, hvor firebladssystemet, der endnu i første bind ansås for levedygtigt, nu måtte erklæres »i forfald«. Til dette storværk, et af Thorsens mest velskrevne, kom en forkortet engelsk oversættelse, ligesom den danske udgave udgivet af Folmer Wistis Danske Selskab. Endvidere skrev Thorsen flere store artikler om sider af emnet til samleværker som f. eks. *Danmarks Kultur ved Aar 1940* (1942) og *Den danske Rigsdag 1849–1949* (1950). I forordet til *Den danske Dagspresse* skrev Thorsen selv, at »set i Forhold til Emnets Omfang er der dog kun traadt en Sti op igennem det store Stof – som maaske vil gøre det lettere for andre senere at anlægge en Vej«. At sider af emnet nu er blevet taget op af faghistorikere med sikrere metoder gør ikke Thorsens indsats på dette felt ringere. Det skal ikke glemmes, at han var den første, der vovede at give en historisk fremstilling af den danske dagspresse i folkestyrets tidsalder.

Svend Thorsens tredje og kæreste hovedfelt var folketetinget. Selv yndede han ikke denne betegnelse. Han foretrak – som han sagde: »af hensyn til rigsenheden« – det i 1953 afskaffede navn: *Danmarks Rigsdag*. Det er også titlen på hans første bog om dette emne, fra 1947. Thorsen har dog også skrevet en bog med titlen *Danmarks folketing* (1961), bl. a. med analyse af de fire grundlovmalerier. Medens disse to bøger lagde hovedvægten på folkestyrets form og rammer, beskrev *Folkets veje* (1953) den politiske udvikling i hundredåret 1849–1949. Som en monumental overbygning hertil føjedes værket *De danske ministerier 1848–1901*, indeholdende et hundrede politisk-historiske biografier (1967). Dette værk, som bekostes af Pensionsforsikringsanstalten, nåede Thorsen at fortsætte til 1929, på tærskelen til den periode, hvor han kunne have øst af sin egen erfaring fra rigsdagens referentbord.

De af Svend Thorsens bøger, der har størst værdi for historikerne, er nemlig dem, der handler om emner og personer, som han selv har været i nær forbindelse med i de næsten tredive år, hvor han havde sin daglige gerning og gang på Christiansborg.

Den første af bøgerne i denne gruppe er *Den tredje junigrundlov* (1953). Den består overvejende af bearbejdede kronikker, hvori grundlovssagens forløb i årene 1952–53 er afspejlet og kommenteret. Som indledning behandles grundlovens forudsætninger, som afslutning dens nye træk.– To år senere kom *Kuling over Christiansborg*, en karakteristik af »menne-

sker og partier i den politiske kamp efter den anden verdenskrig«. Også denne bog var bygget over tidligere kronikker. Det samme gjaldt *Mennesker i politik* (1962), »nogle portrætter og iagttagelser fra et halvt århundrede«, bl. a. med træfsikre karakteristikker af de samtidige politikere Jørgen Jørgensen, Bertel Dahlgaard, Thorkil Kristensen, Viggo Kampmann og J. O. Krag.

Svend Thorsens historiske forfatterskab fortjener som helhed en æresplads i dansk folkeoplysnings historie. I forordet til en af sine bøger skrev han, at det var hans håb, at den »i nogen måde vil kunne korrigere den ret udbredte mening, at en vis kedsomhed er forbundet med det politiske liv og dets aktører«. Her optrådte Thorsen selv som en af »lunets sønner«. Kede gjorde han aldrig. Trods sin evne til popularisering virkede han i sin fremtræden – i radio, kronikker eller bøger – aldrig letkøbt eller diletantisk. Man havde, når man læste ham eller hørte ham, en tryk fornemmelse af sikkert bestik og solide oplysninger fra bedste kilde.

Historikeren kan dog i Thorsens bøger savne brug af andre kilder end de trykte og mundtlige. Han kan savne noter, henvisninger og registre. Men de af Thorsens bøger, der bygger på samvær og samtaler med toppolitikere og andre i beslutningsprocesserne indviede personer, er af umistelig værdi for den historiske videnskab. Skal Svend Thorsens produktion vejes på videnskabens kvalitetsvægt, vil alle hans udmærkede bøger og afhandlinger med historiske emner tilsammen ikke opveje de bidrag han i et par tiår har givet til samtidshistorien gennem sine kronikker i *Politiken* om politiske personer, situationer og problemer. Kun de færreste af dem er optrykt i hans bøger. De bedste af dem fortjener en samlet udgivelse.

Svend Thorsens radikalisme blev efterhånden betydeligt modereret. Den politiker han stod personligt nærmest og var i stadig vekselvirkning med, var Thorkil Kristensen. Men det var vel ikke helt tilfældigt, at i kvarteret, hvor han boede, gik der genveje til de radikale politikere. Eller at de samledes med ham og hans familie i sommerhuset i Kregme hver Sankt Hans Aften – for senere at mødes med stedets folk til bål ved fjordbredden. Kun en enkelt gang lod han sig opstille til folketingsvalg som radikal kandidat – og det i en sikker dumpekreds. Principielt ville han være uafhængig. Han satte nok sine kronikker i *Politiken*, men betonedede, at de stod »under linien«. Og i en i dansk politisk historie enestående grad formåede han at udmønte den tillid han mødte i sin tjenestestilling i folketinget til meddelelser til offentligheden, som var til lige glæde og nytte for læg og lærd.

ROAR SKOVMAND